

ZRÓWNOWAŻONY
ROZWÓJ

**ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ
GOSPODARKI A EKOLOGIA**

BEAUTYEKO BY MONIKA B-R

AUTORKA

Tytuł :Zrównoważony rozwój gospodarki a ekologia

Opracowała Monika Blezień – Ruszaj

Grafika : Wioletta Ruszaj

Korekta : Dominika Kamyszek

beautyekombr
beautyekombr
beautyekombr

**>> TWORZENIE SILNEGO
PRZEDSIĘBIORSTWA I BUDOWANIE
LEPSZEGO ŚWIATA TO NIE SĄ
SPRZECZNE CELE – OBYDWA SĄ
PODSTAWOWYMI ELEMENTAMI
DŁUGOTERMINOWEGO SUKCESU<<**

**WILLIAM CLAY FORD JR.,
PREZES WYKONAWCZY
FORD MOTOR COMPANY**

CO TO JEST ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ?

JAKIE SĄ JEGO FILARY, CELE I ZADANIA?

Jak dobrze wiemy, w czasach szybkiego rozwoju technologicznego zmienia się również otaczający nas świat. Mamy wpływ na środowisko naturalne i klimat, niekoniecznie w pozytywnym aspekcie.

Coraz więcej firm stara się zadbać o środowisko dla przyszłych pokoleń w sposób zrównoważony.

Zasada zrównoważonego rozwoju została podana w 2015 roku przez ONZ jako dokument pod tytułem „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030”. Zasada ta ma wspierać budowę lepszego świata, korzystną dla mieszkańców Ziemi teraz oraz w przyszłości. Ważnym założeniem jest to, aby firmy stosowały kreatywne i innowacyjne rozwiązania dla świata. Powstało 17 punktów – celów zrównoważonego rozwoju, kontynuacji Milenijnych Celów Rozwoju z lat 2000–2015. Zakładają one, że stosując się do nich, powinniśmy ograniczyć ubóstwo, zlikwidować niesprawiedliwość i nierówność społeczną. Bardzo ważne są też założenia związane z ochroną klimatu.

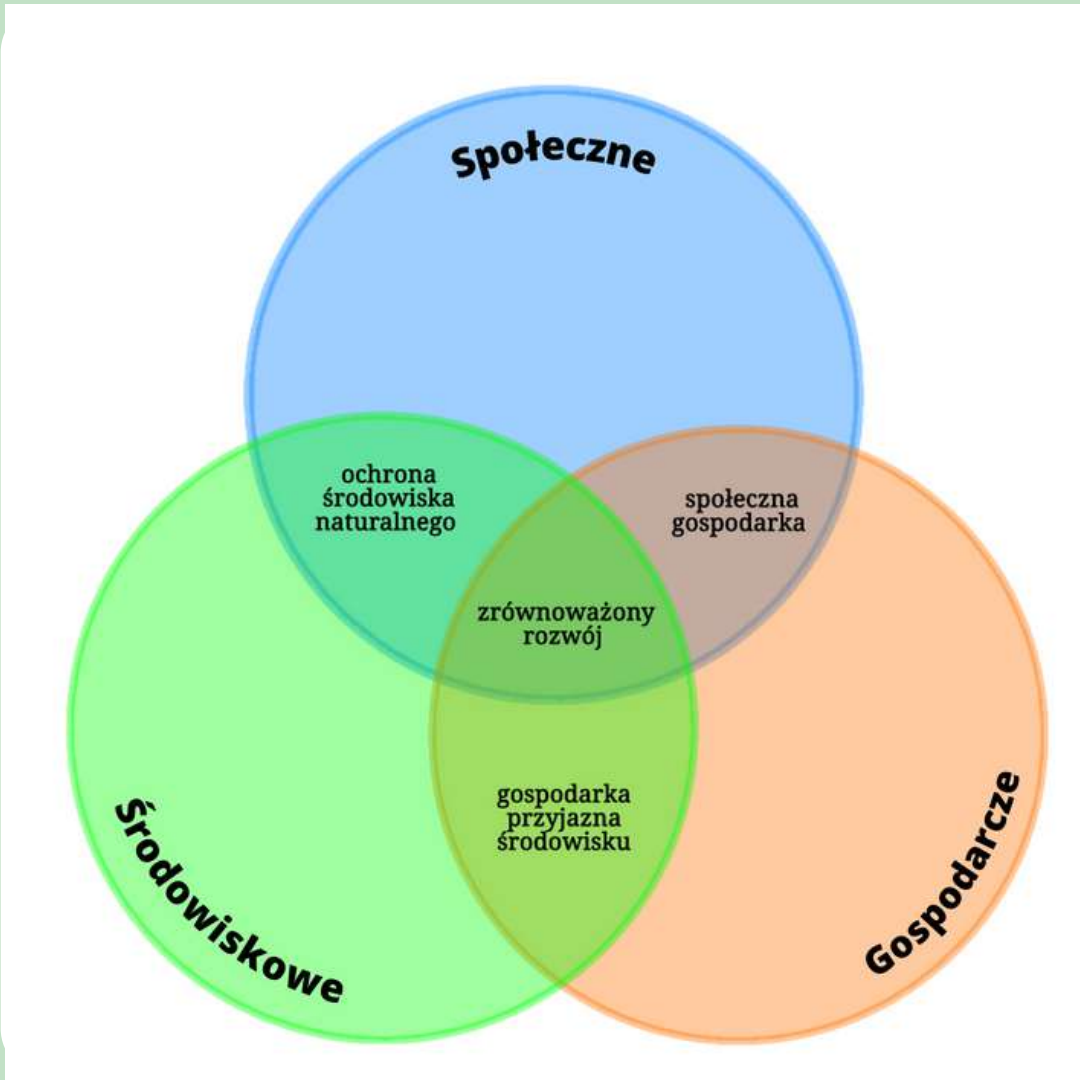
Założenia Agendy to przeobrażanie świata z szacunkiem dla środowiska, z myślą o przyszłych pokoleniach i z uwzględnieniem potrzeb najmniej uprzywilejowanych grup społecznych.

Cele Zrównoważonego Rozwoju (Sustainable Development Goals – SDG) działają w 5 obszarach: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój, partnerstwo (people, planet, prosperity, peace, partnership).

Wiążą się z nimi nowoczesne rozwiązania i innowacyjność. Każde przedsiębiorstwo może stosować się do tych założeń i realizować je w swojej działalności.

Jakie to cele?

- 1. KONIEC Z UBÓSTWEM**
- 2. ZERO GŁODU**
- 3. DOBRE ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA**
- 4. DOBRA JAKOŚĆ EDUKACJI**
- 5. RÓWNOŚĆ PŁCI**
- 6. CZYSTA WODA I WARUNKI SANITARNE**
- 7. CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA**
- 8. WZROST GOSPODARCZY I GODNA PRACA**
- 9. INNOWACYJNOŚĆ, PRZEMYSŁ, INFRASTRUKTURA**
- 10. MNIEJ NIERÓWNOŚCI**
- 11. ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚCI**
- 12. ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA I PRODUKCJA**
- 13. DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU**
- 14. ŻYCIE POD WODĄ**
- 15. ŻYCIE NA LĄDZIE**
- 16. POKÓJ, SPRAWIEDLIWOŚĆ I SILNE INSTYTUCJE**
- 17. PARTNERSTWA NA RZECZ CELÓW**

FILARY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

**Zrównoważony rozwój
gospodarki a ekologia**

**GOZ - Gospodarka
obiegu zamkniętego**

**O GOSPODARCE OBIĘGU
ZAMKNIĘTEGO MÓWIMY JUŻ OD LAT.
CZY JEST ONA NASZĄ PRZYSZŁOŚCIĄ?
CZY PRZEDSIĘBIORSTWA W POLSCE
WDRAŻAJĄ JUŻ TEN RODZAJ
DZIAŁAŃ?**

beautyekombr
beautyekombr

GOZ to skrótowiec od gospodarki obiegu zamkniętego, inaczej zwanej gospodarką cyrkularną. To model gospodarki przyszłości, w którym zasoby krążą w obiegu zamkniętym. Idea ta jest skupiona na zminimalizowaniu powstawania odpadów.

Wszystko zaczyna się w naturze, to z niej pozyskujemy surowce naturalne, z których produkujemy potrzebne nam do życia energię i przedmioty. Nasza cywilizacja w całości opiera się na surowcach takich jak węgiel, gaz, ropa naftowa, złoto, uran, miedź, metale i skały. Wszystkie te surowce mają swoje źródło w naturze i są one nieodnawialne. Jeżeli człowiek pozyska je raz, nie odrosną, nie odnowią się. Mamy w przyrodzie jednak drugi rodzaj surowców, nazywanych odnawialnymi, do których należą: woda, drewno, rośliny. Jednakże i one mogą się kiedyś wyczerpać, jeśli będziemy zużywać je w tempie szybszym niż ich zdolność regeneracji. Dotychczas nasza gospodarka postrzegana była jako linearna – wydobycie → przetworzenie → produkcja → użytkowanie → koniec życia produktu, czyli odpad wyrzucany jest na wysypisko.

Linearne postrzeganie świata bazuje na modelu, że surowce wykorzystywane w naszym życiu nigdy się nie wyczerpią, a odpady zawsze będzie można wyrzucić i zutylizować. Niestety już wiemy o tym, że nie jest to możliwe, a ostatnie lata pokazały, że surowce się wyczerpują, a odpadów stale przybywa. Planeta, na której żyjemy i którą chcemy pozostawić dla przyszłych pokoleń, nie jest ekosystemem zamkniętym, ale ma ograniczenia, jeżeli chodzi o odnawianie się zasobów.

Już teraz nasza planeta potrzebuje prawie dwóch lat na odnowienie zasobów, które człowiek eksploatuje i wykorzystuje w ciągu roku, a ten współczynnik wciąż rośnie i nie zwalnia. Konsumpcja jest na tak wysokim poziomie, że aby zaspokoić nasze zapotrzebowanie na surowce, potrzebowalibyśmy drugiej Ziemi, co – jak wiemy – jest niemożliwe do zrobienia.

Już w latach 80. ubiegłego wieku naukowcy apelowali, że w momencie wyczerpania się surowców nasza gospodarka może się załamać. Jedną z najbardziej widocznych zmian jest klimat i jego anomalie na całym świecie – pamiętajmy, że procesy spalania paliw kopalnych prowadzą do powstawania dwutlenku węgla, który wpływa niekorzystnie na naszą atmosferę. Dobrze wiemy, że zmiany klimatu są już w dużej mierze nieodwracalne i tylko od nas zależy, czy zahamujemy ich postęp.

W ostatnim czasie alternatywą dla linearnego modelu gospodarki staje się gospodarka cyrkularna, inaczej zwana gospodarką obiegu zamkniętego. Jest ona odpowiedzią na wyzwania związane z ochroną klimatu i zamierzeniami związanymi z ochroną środowiska.

Model ten opiera się na podejściu do produktu jako nowego surowca, z którego możemy jeszcze coś zrobić, możemy go kolejny raz wykorzystać. W myśl GOZ wszystkie materiały zostają więc spożytkowane, a ich wartość dodana jest zmaksymalizowana. Nie musimy wydobywać nowych surowców, możemy zastosować te, które istnieją już na rynku, i nadać im tzw. drugie życie. W GOZ nie ma odpadów – są tylko surowce.

Cykl życia produktów w gospodarce cyrkularnej jest cyklem zamkniętym, mogącym powtarzać się – przynajmniej w teorii – w nieskończoność.

Warto pamiętać, że to, co dla jednych jest odpadem, dla innych może stać się wartościowym surowcem, który może wykorzystać. Dlatego dobrze jest rozmawiać i wymieniać się wiedzą i doświadczeniem, a także nawiązywać współpracę i próbować zamknąć obieg.

Z doświadczenia wiemy też, że nie każdy z wykorzystywanych surowców będzie można wrzucić w obieg zamknięty i odpady będą powstawać, ale już nie w takich ilościach, jak to ma teraz miejsce. Model GOZ jest teoretycznym punktem widzenia, jednak praktyka weryfikować będzie nasze założenia – nie wszystkie surowce można wykorzystywać w nieskończoność i poddawać je recyklingowi, co pokaże nam przyszłość.

Gospodarka w obiegu zamkniętym jest wzorowana na naturze, przecież to, co dla jednych organizmów staje się odpadem, dla drugich jest surowcem do wykorzystania. Założenia są bardzo ambitne, tak aby cały system produkcji i konsumpcji zamknąć w jednym cyklu. Jednakże z odpadami nie do końca jest to do zrealizowania. Pojawiła się propozycja, jak w życiu codziennym prywatnym i przedsiębiorczym możemy przyczynić się do ograniczenia zanieczyszczenia.

Zastosujmy zasady R – od angielskich słów. Na początku była to zasada 3R, ale z roku na rok przybywa tych zasad – tylko czy my, ludzie, przedsiębiorcy zawsze chcemy się z nimi identyfikować?

**REFUSE
REDUCE
REUSE
RECYCLE
ROT
REPAIR
REALITY**

**odmawiaj
redukcj
używaj ponownie
przetwarzaj
kompostuj
reperuj, naprawiaj
rzeczywistość**

Tylko nasze postawy i zachowania mogą przyczynić się do zahamowania zanieczyszczeń i ograniczenia zmian klimatycznych. Pamiętajmy – nie mamy planety B. GOZ jest świetnym narzędziem do walki z katastrofą klimatyczną, pozwala na zmniejszenie emisji gazów, a także odpadów, które należy zagospodarować. Tylko czy my to zrozumiemy i we właściwym czasie zaczniemy korzystać z tego rozwiązania?

Zasady GOZ są już wdrażane przez przedsiębiorstwa świadome ekologicznie, mające wpływ na środowisko i chcące uniknąć katastrofy klimatycznej. To w tych jednostkach bierze się pod uwagę wpływ na środowisko w całym łańcuchu dostaw, od produkcji, przez wykorzystanie i użytkowanie, aż do końca życia danego produktu – tak, aby domknąć system.

Gospodarka do 2030 roku ma do wdrożenia 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju, a dotyczą one m.in. rozwoju innowacji, przeciwdziałania katastrofie klimatycznej oraz zanieczyszczeniu wody i gleby.

**Zrównoważony rozwój
gospodarki a ekologia**

**Ochrona środowiska
dla
PR-u czy dla zysku?**

**ZIELONY MARKETING, KAMPANIE
EDUKACYJNE, EVENTY ZWIĄZANE Z
DZIAŁANAMI PROEKOLOGICZNYMI.
CORAZ WIĘCEJ FIRM CHWALI SIĘ
WDRAŻANIEM TAKICH PROJEKTÓW,
ALE CZY NA PEWNO ZAKRES ICH
DZIAŁALNOŚCI JEST ZWIĄZANY
Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA? CZY FIRMY
ROBIĄ TO Z DBAŁOŚCI O NATURĘ, CZY
DLA PR-U?**

Zielone eventy w ostatnim czasie są bardzo modne. Czym są i jak można je zorganizować, działając zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju?

Zielony event to taki, który na każdym etapie przygotowań i realizacji wiąże się z działaniami przyjaznymi dla środowiska naturalnego.

Cytując Warsaw Convention Bureau „Głównym założeniem zrównoważonych spotkań jest zminimalizowanie wpływu spotkania na środowisko na każdym etapie jego realizacji. Celem natomiast jest uświadomienie uczestnikom spotkania, że pozytywne rezultaty można uzyskać niewielkim nakładem kosztów oraz efektywniejszym zarządzaniem zasobami/materiałami. W rezultacie przynosi to nie tylko oszczędności finansowe, ale przede wszystkim buduje pozytywny wizerunek organizatora i tym samym zwiększa jego konkurencyjność na rynku”.

Już w XX wieku ekologia przestawała być ideologią i nabierała znaczenia praktycznego. Coraz więcej organizacji i firm, bez względu na wielkość, działalność czy też zasoby finansowe, podejmuje działania w zakresie ochrony środowiska. Musimy przyznać, że ekologia stała się codziennością w biznesie.

Aby firma była postrzegana jako podmiot przyjazny środowisku, powinna w swojej misji, założeniach postępować odpowiedzialnie i dostosować swoją strategię nie tylko do wymagań rynku, ale i celów zrównoważonego rozwoju. Pamiętać należy, że innowacyjność i jakość w obszarze ekologii stwarzają firmie większe szanse rynkowe.

Wyzwania, przed jakimi stoją firmy, to ich odpowiedzialność zgodna z zasadami CSR, uwzględniająca założenia gospodarcze, społeczne i ekologiczne na każdym etapie działalności.

Idea przedsiębiorstwa przyjaznego dla środowiska i spełniającego trendy zrównoważonego rozwoju, opartą na modelu tzw. ekoefektywności, jest zmniejszenie negatywnego wpływu funkcjonowania zakładu na środowisko naturalne. Osiągnąć to można dzięki m.in. mądrym, przemyślanym zakupom, efektywnym wykorzystywaniu zasobów i odpowiedzialnej gospodarce odpadami. Większość firm działa, dbając o naturę, wywiązuje się z ustawowych obowiązków, wprowadziła zasady zielonego biura do swojej codziennej działalności, segreguje odpady i wykonuje cele założone przez Zrównoważony Rozwój. Zdarzają się jednak na rynku firmy, które zielone są tylko z nazwy, wykorzystują pewne utarte już slogany reklamowe, a ich działalności bliżej jest do tak zwanego greenwashingu niż do faktycznej dbałości o naszą planetę.

Analizując przedsiębiorców, często spotykam się z działaniami PR-owymi zwróconymi na ekologię. Dyskutujemy nad zmianami, jakie mogą być wprowadzone w firmie, aby ich deklaracje były realizowane, a działalność faktycznie była proekologiczna i ukierunkowana na ochronę środowiska.

PAMIĘTAJ:

EKOLOGIA NIE JEST MODĄ, ALE STYLEM ŻYCIA!

Troska o środowisko naturalne to też dbałość o nas samych i nasze zdrowie! Jak zaowocuje to, jak podchodzimy do zagadnień związanych ze środowiskiem i jaki nacisk kładziemy na jego ochronę, dowiemy się za kilka lat, warto pamiętać, że:

„ZIEMI NIE DZIEDZICZYMY PO NASZYCH RODZICACH, POŻYCZAMY JĄ OD NASZYCH DZIECI”.

A. de Saint-Exupéry

**Zrównoważony rozwój
gospodarki a ekologia**

**Bezpieczeństwo
energetyczne**

**CZY BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE
W POLSCE SPEŁNIA ZAŁOŻENIA
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU?
REALIZUJE CELE? CZY JUŻ NIEDŁUGO
OSIĄGNIEMY ZAMIERZENIA, CZY
JESZCZE DALEKA DROGA PRZED
NAMI?**

beautyekombr
beautyekombr

**Założenia zrównoważonego rozwoju mówią nam, że ludzkość zdolna jest do postępu umożliwiającego „zaspokajanie terażniejszych potrzeb bez uszczerbku dla zdolności przyszłych pokoleń do zaspokajania ich własnych potrzeb”.
A jakie są definicje bezpieczeństwa energetycznego?**

„Jest to zdolność do zaspokojenia w warunkach rynkowych popytu na energię pod względem ilościowym i jakościowym po cenie wynikającej z równowagi popytu i podaży, przy zachowaniu warunków ochrony środowiska”. (1)

„To stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska”. (2)

„Stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię, w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy minimalizacji negatywnego oddziaływania sektora energii na środowisko i warunki życia społecznego”. (3)

Wszystkie te definicje wpisują się w założenia zrównoważonego rozwoju – społeczne, ekonomiczne i środowiskowe. Jak doskonale zdajemy już sobie sprawę, jednym z priorytetów w najbliższym czasie będzie rozwój energetyki i odnawialnych źródeł energii, tzw. OZE. Na chwilę obecną jednym ze źródeł energii odnawialnej w Polsce jest biomasa. Jej udział w bilansie paliwowym energetyki odnawialnej rośnie z roku na rok. Kolejnym rozwiązaniem wdrażanym w naszym kraju jest energetyka wiatrowa, szczególnie na Pomorzu i na Suwalszczyźnie, gdzie siła wiatru jest największa. Energetyka wiatrowa, chociaż krytykowana, jest jednym z najszybciej rozwijających się źródeł energii odnawialnej w kraju, może być porównywalna z farmami fotowoltaicznymi. Mimo iż fotowoltaika generuje największą moc zainstalowanej, to za większość produkcji energii elektrycznej z OZE odpowiadają elektrownie wiatrowe.

Lądowe farmy wiatrowe wytwarzają aż 9% polskiego prądu, na drugim miejscu jest biomasa (2,6%), a później dopiero fotowoltaika z wynikiem 2,1% krajowej produkcji energii elektrycznej.

Jeżeli mówimy o bezpieczeństwie energetycznym w naszym państwie, pamiętajmy o tym, że jednym z podstawowych argumentów bezpieczeństwa energetycznego jest niezależność od innych.

Taką zapewnić można, wyłącznie opierając się na lokalnym bogactwie, przy jednoczesnym ograniczaniu dóbr importowanych.

Najlepszym wskaźnikiem osiągnięcia niezależności jest określenie lokalnych zasobów energetycznych, a następnie oznaczanie poziomu ich udziału w całości energii pierwotnej wykorzystywanej w kraju. W przypadku Polski dobrami takimi są przede wszystkim węgiel kamienny i brunatny, ale również ropa naftowa, gaz ziemny. Pamiętać należy, iż niezależność energetyczna musi być mierzona w odniesieniu do wszystkich działów energetyki – nie dotyczy więc tylko produkcji elektryczności i ciepła, ale również paliwa transportowego oraz zapewniania dostaw gazu do domostw.

Najkorzystniejszym rozwiązaniem dla środowiska w kontekście koncepcji zrównoważonego bezpieczeństwa energetycznego byłoby jednak zmierzanie w kierunku rozwoju jednego z rodzajów energetyki odnawialnej, starając się uczynić z niego specjalizację krajową.

Którą drogą pójdziemy?

Czas pokaże...

LITERATURA:

(1) Ministerstwo Gospodarki i Pracy: Doktryna zarządzania bezpieczeństwem energetycznym, Warszawa, maj 2004.

(2) Ustawa Prawo energetyczne z dnia 10.04.1997r. wraz z późniejszymi zmianami (Dz.U.153.1504).

(3) Ministerstwo Gospodarki i Pracy: Polityka energetyczna Polski do 2025 roku, Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 4 sierpnia 2005 r.

**Zrównoważony rozwój
gospodarki a ekologia**

**Najważniejsze wyzwania
współczesnej ekologii**

**KLIMAT, OCHRONA ŚRODOWISKA,
ZIELONY ŁAD, A OSTATNIO TEŻ FIT
FOR 55 – TO WYZWANIA
WSPÓŁCZESNEJ EKOLOGII.
JAK IM SPROSTAĆ I WDROŻYĆ
W ŻYCIU CODZIENNYM I BIZNESOWYM,
ABY ZADBAĆ O NASZĄ PLANETĘ?**

beautyekombr
beautyekombr

Najpoważniejsze problemy środowiskowe XXI wieku mogą zmienić bieg życia na naszej planecie. Globalne ocieplenie, odpady i zanieczyszczenie wody, powietrza, gleby i kwaśne deszcze – to wyzwania, przed którymi stoi świat. Zagrożają one naszej planecie i nam samym.

Wyzwania najbliższych lat w aspekcie ekologicznym to przede wszystkim:

- brak dostępu do czystej wody;**
- zanieczyszczenie środowiska, zmiany klimatu i anomalie atmosferyczne (w tym globalne ocieplenie);**
- utrata bioróżnorodności;**
- koncepcja zrównoważonego rozwoju – wykorzystanie zasobów naturalnych.**

Założenia, przed którymi stoimy jako ludzie i przedsiębiorcy, to wymagania, którym będziemy musieli sprostać i dostosować w naszej działalności, aby chociaż w małym stopniu pomóc naszemu środowisku naturalnemu

Wprowadzane cele Zrównoważonego Rozwoju, Europejski Zielony Ład, a ostatnio FIT for 55 mają swoich zwolenników i przeciwników. To ogromne wymagania dla gospodarki, ale jeżeli chociaż w małym stopniu się do nich nie dostosujemy, kolejne pokolenia nie będą znały już środowiska takiego, jakim my je widzimy. Przepisy prawne dyktowane przez Unię Europejską stawiają na pomoc środowisku i ochronę klimatu, więc w dużej mierze od nas zależy, czy podejmiemy się tych założeń i staniemy po stronie środowiska naturalnego.

Rozwój gospodarki kosztem środowiska naturalnego nie jest już dobrze postrzegany. Na chwilę obecną przedsiębiorstwa starają się przede wszystkim wdrażać projekty innowacyjne, zarówno na szczeblu krajowym, jak i światowym. W obliczu współczesnych wyzwań innowacje ekologiczne spełniają niezwykle ważną, podwójną rolę. Stanowią one nowoczesne rozwiązania o charakterze produktowym, jak również pomagają rozwinąć się podmiotom gospodarczym. Dodatkowo są pozytywnie nastawione na środowisko naturalne, wpływają na ograniczanie negatywnego oddziaływania na nie oraz działają odpowiedzialnie, jeżeli chodzi o eksploatację zasobów i pozyskiwanie energii.

Zrównoważony rozwój gospodarki już działa. Widzimy jego zastosowanie w życiu codziennym – tym prywatnym i biznesowym. Aby pomóc w jego wdrażaniu, na co dzień możemy zastosować jeszcze kilka prostych zasad:

- ogranicz zużycie zasobów naturalnych;**
- wyeliminuj z życia zawodowego i prywatnego substancje niebezpieczne, przemyśl zakupy – czy na pewno potrzebujesz tych preparatów w swoim życiu i pracy? Może uda się zastąpić je innymi – przyjaznymi środowisku odpowiednikami spełniającymi wymagania /kryteria w Twojej pracy;**
- pomóż zapewnić społeczeństwu poczucie bezpieczeństwa i dobrobytu poprzez możliwość rozwoju, niezależności oraz poczucia stabilności i pewności w otaczającym nas środowisku;**
- spróbuj ograniczyć emisję zanieczyszczeń, np. jeżdżąc rowerem albo przesiadając się z auta do komunikacji miejskiej.**

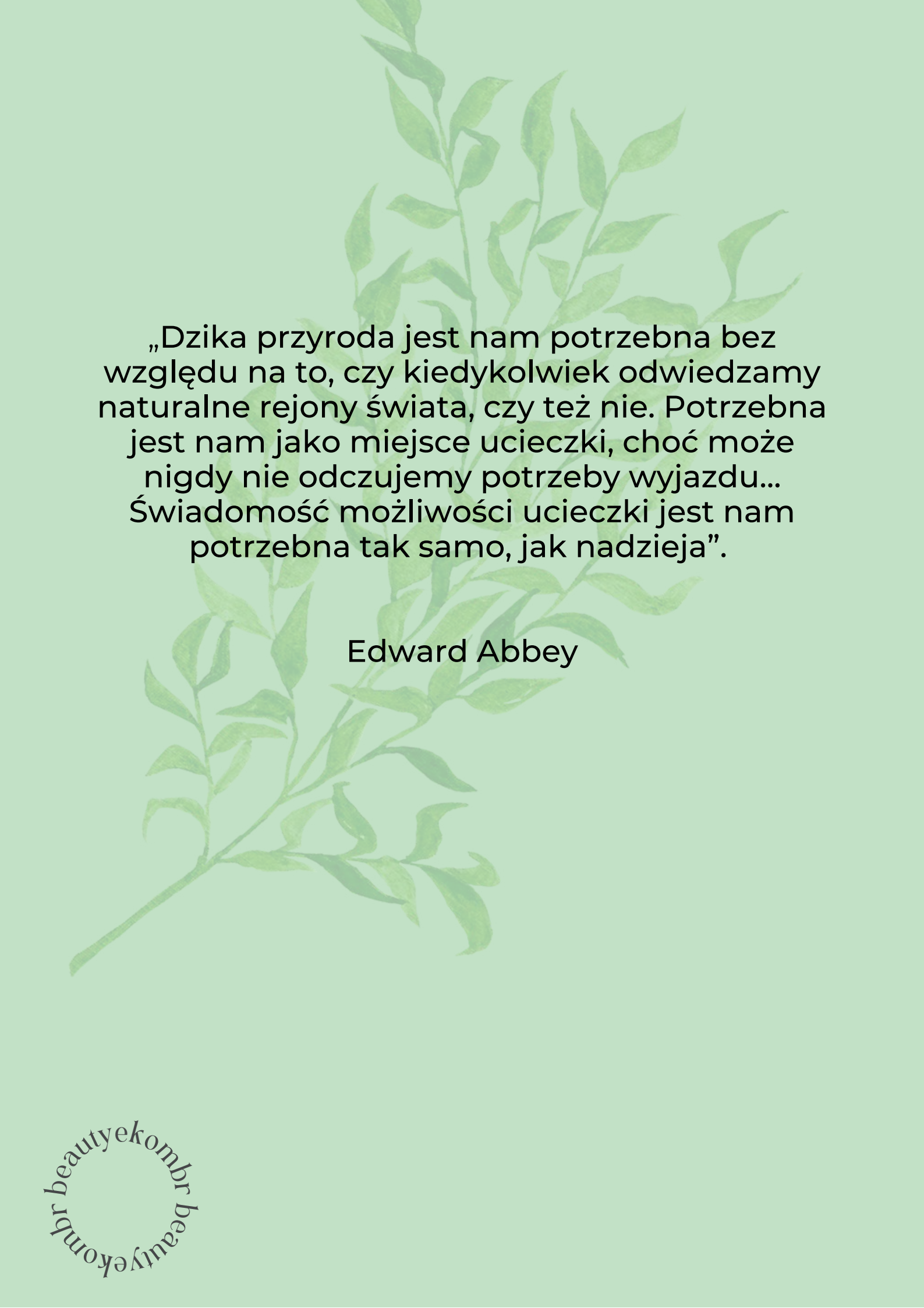

„(...) SPOŁECZEŃSTWO KONSUMPCYJNE OPARTE NA CIĄGŁYM WZROŚCIE JEST SPRZECZNE Z ZASADAMI EKOLOGII. CZŁOWIEK NARUSZYŁ PODSTAWOWE PRAWA NATURY. W TEN SPOSÓB STAŁ SIĘ SWOIM NAJGORSZYM WROGIEM. ZAGROŻENIE NIE PRZYCHODZI JUŻ Z ZEWNĄTRZ, ALE OD NAS SAMYCH. ABY MÓC ŻYĆ W HARMONII Z NATURĄ, LUDZKOŚĆ MUSI ZMIENIĆ SWÓJ SPOSÓB MYŚLENIA, STYL ŻYCIA I SYSTEM WARTOŚCI. NALEŻY ROZSZERZYĆ POJĘCIE HUMANITARYZMU. TROSZCZYĆ SIĘ O WSZYSTKO, CO ŻYJE”.

LARS BERGE

beautyekombr
beautyekombr

„Dzika przyroda jest nam potrzebna bez względu na to, czy kiedykolwiek odwiedzamy naturalne rejony świata, czy też nie. Potrzebna jest nam jako miejsce ucieczki, choć może nigdy nie odczujemy potrzeby wyjazdu... Świadomość możliwości ucieczki jest nam potrzebna tak samo, jak nadzieja”.

Edward Abbey